

Riktlinjer personlig säkerhet för förtroendevalda och anställda

Inledning

Vägledningen innehåller information om hur den personliga säkerheten för förtroendevalda och anställda i Bodens kommun ska skyddas. Texten bygger delvis på säkerhetspolisens information om personlig säkerhet¹, samt arbetarskyddsstyrelsens författningssamling våld och hot i arbetsmiljön². Målet är att informationen som rör den personliga säkerheten ska bli ett stöd och en vägledning för såväl anställda, förtroendevalda som arbetsgivaren Bodens kommun.

"All offentlig makt utgår från folket" är en grundbult i vår demokrati. Bodens kommun ska, som offentlig myndighet, kännetecknas av demokrati, rättssäkerhet och effektivitet. Anställda i sin yrkesutövning och människor som väljer att engagera sig politiskt ska inte behöva riskera att de själva eller deras anhöriga ska utsättas för våld eller hot om våld. När våra förtroendevalda och tjänstemän hotas är det i sig ett hot mot hela det demokratiska samhället.

Vid hot eller risk för hot och våld

- Kontakta närmaste chef (förtroendevalda sitt parti)
- Chef/parti kontaktar säkerhetschefen

Vilka riskerar att utsättas för hot?

Politiker och anställd i kommuner är den organiserade brottslighetens nya offer. Det händer att de lockas till korrupcion och sedan hotas av utpressning. Trenden har funnits de senaste åren och polisen varnar för alla kontakter med kriminella.

Förtroendevalda

Ökad exponering i media medför ökad risk för att bli utsatt. Det kan vara något uttalande i media eller ett specifikt politiskt beslut som får någon att hota, antingen en enskild eller en grupp av förtroendevalda.

¹ Skrift Personlig säkerhet Säkerhetspolisen

² AFS 1993:2

Anställda

Bland kommunanställda finns vissa grupper som är mer utsatta för hot och våld än andra. Det kan vara en anställd inom socialförvaltningen, överförmyndarexpeditionen, parkeringsvakter och handläggare av bygglovs- och alkoholfrågor men också lärare som utsätts för hot och våld. Även chefer kan vara en målgrupp.

Socialförvaltningens individ och familjeomsorgen har sedan tidigare utarbetat en handlingsplan och tagit fram riktlinjer för hur man ska agera vid hot och våld, både vid klienters besök på förvaltningen och vid hembesök.

Även utbildningsförvaltningen har utarbetat rutiner för att hantera hot och våldssituationer i sin verksamhet. Dessa finns på intranätet under SAM, systematiskt arbetsmiljöarbete.

Att tänka på vid hot/våld

Det här är en checklista som ger tips om vad man bör tänka på om man utsätts för hot eller våld.

Checklista vid hot/våld:

- Vid behov akut hjälp ring – ring 112, om akuta skedet är över ring 114 14
- Kontakta närmaste chef (förtroendevalda sitt parti)
- Chefen stödjer vid en polisanmälan. Observera att platsen kan vara en brottsplats, förstör inte spår
- Kontakta kommunens säkerhetschef för stöd i hantering av ärendet
- Informera om hotet till medarbetare och anhörig i samråd med den drabbade
- Upprätta en anmälan i kommunen skade- och tillbudssystemet (STil)
- Dokumentera händelsen: Vad har hänt, Hur hände det, Var hände det, När hände det, Vad är åtgärdat, Vem har gjort åtgärderna
- Hotbilda-bedömning görs av polisen på individnivå, för arbetsplatsen i övrigt stödjer säkerhetschefen
- Skyddade åtgärder tas av polisen i samråd med drabbade och säkerhetschefen
- Chefen planerar krisstöd för den drabbade och anhöriga
- Planera kommunikationsåtgärder om media söker kontakt
- Anmälan om hot ska anmälas till Arbetsmiljöverket av närmaste chef

Hur kan hoten ser ut?

Ett olaga hot är definitionsmässigt ett hot om att skada dig eller din egendom. Vad som uppfattas som ett hot är inte alltid ett hot eller vice versa. Det är därför viktigt att diskutera både tydliga hot och diffusa hot eller hotfulla situationer med någon som kan göra en professionell bedömning

Hot kan ha olika syften för att påverka beslut och kan rikta sig både mot person, familj eller egendom. Vid hot gäller allmänt att risk- och hotbildsbedömning görs av polisen så snart som möjligt efter hotet. Hot kan framföras på flera olika sätt. Vid personligt möte, via telefon, e-post, sms eller brev. Det är viktigt att spara hoten så att polisen kan säkra spår och utreda hotet. Radera inte de hot du får via internet eller sms eftersom polisen behöver dem i digital form.

Hantera eventuella hotbrev och misstänkta försändelser med försiktighet. Om du misstänker att ett brev eller paket innehåller en bomb eller ett farligt ämne ska du inte öppna det utan direkt kontakta polisen.

Bedömning av hotbild

Frågor som ställs vid bedömning av hot är bl a:

- På vilket sätt har hotet framförts? Genom telefonsamtal, i brev eller vid personligt möte?
- Med vilket syfte har hotet framförts?
- Riktas hotet mot någon enskild person?

Den egna förmågan

Den mentala förmågan vid bedömning av ett hot begränsas under stress och gör oss ibland oförmögna att fatta riktiga beslut och agera på ett bra sätt. Risken finns att rädslan förvränger hotbilden hur verklig den än verkar. Ett hot sagt i affekt eller av berusad kan inledningsvis kännas allvarligt men kan efter diskussion med chef eller andra bedömas som mindre allvarligt. Situationen och kännedom om den som hotar kan påverka ställningstagandet och viljan att anmäla.

Sök alltid kvalificerad hjälp om du är utsatt för hot eller våld. Åtgärderna nedan är endast avsedda att användas som exempel.

Om du är utsatt för en risk - fundera kring följande frågor:

- Var och när ökar risken för angrepp?
- I vilka situationer?
- Vilka åtgärder kan du vidta för att minska risken?
- Vilka möjligheter till skydd och larmning finns det om en situation skulle bli hotfull?

Riskerar du att utsättas för angrepp:

- Variera dina rutiner för resväg, handel, lunch och liknande.
- Var uppmärksam på okända personer, fordon och förändringar i bostaden och på arbetsplatsen.
- Stärk ditt skalskydd

- Var försiktig med att lämna ut information om resor, övernattningar och resvägar. Både i jobbet och privat.
- Informera närstående om situationen och se till att även barn tänker på att inte öppna dörren för främlingar.

På arbetsplatsen:

- Det ska finnas bra kontroll på nycklar, larmknappar och skalskydd.

Vilka hotar?

Främlingsfientliga grupper

I Boden har vi hittills varit förskonade från rasistiska och främlingsfientliga grupper som ofta använder hot för att nå sina politiska syften. Situationen kan snabbt förändras och det gäller därför att vara förberedd.

Rättshaverister

Myndigheter, förtroendevalda och anställda får ofta ta emot hot och ovälkomna påhälsningar av så kallade rättshaverister. Det kan vara någon enskild händelse eller en inställning om att allt i samhället är fel och att rättshaveristen har den rätta lösningen. Oftast är det mängder av skrivelser, överklaganden och besvärsskrivelser som ibland övergår i hot.

Psykiskt sjuka

De som lider av allvarliga psykiska sjukdomar har ofta en störd verklighetsuppfattning där de inte kan skilja på vad som är verklighet och vad som är fantasi. Här finns en grupp som lider av personlighetsförändringar, ibland förenat med alkohol- eller drogmisbruk. I gruppen finns de som kan ha ett mycket aggressivt och oberäkneligt beteende.

Stalkare

En särskild grupp är s.k. stalkare (stalkning = förföljelsesyndrom). En stalkare är en person som blivit besatt av en annan person och som smyger sig på och tar upprepade, oönskade kontakter med sitt offer. Stalkare är ofta förälskade i den de förföljer. Det kan naturligtvis också vara vid förföljelse av förtroendevalda och anställda, även om det vanligaste i det sammanhanget är att det rör sig om aggressiva telefonsamtal, brev eller e-post. Tänk på att undvika all form av kontakt och korrespondens med gärningsmannen, då varje kontakt kan öka risken för fortsatt förföljelse.

Andra grupper

Den vanlige medborgaren som upplever sig orättvist behandlad, kränkt eller ”drabbad” av ett myndighetsbeslut eller politiskt beslut, vilket kan leda till både anställda och förtroendevalda utsätts hot. Följder av att kommunanställda utsätts för bestickning och mutor kan också leda till hot och angrepp.

Kontakt - anmälan

Sök kontakt

Den som känner dig hotad eller har blivit hotad ska alltid ta kontakt med sin chef eller partikamrat. Kontakt tas sedan med kommunens säkerhetschefen för att med denne diskutera hur hotet ska hanteras. Det kan finnas skäl att i första hand ta en underhandskontakt med polisen.

Anmälan

Det normala är att alla hot ska polisanmälas, men med nuvarande lagstiftning blir anmälan offentlig handling. Känsliga uppgifter och sekretessbelagd information kan lämnas i en särskild PM som sedan en förundersökningsledare genom särskilt beslut kan åtkomstskydda, vilket betyder att anmälaren skyddas av sekretess.

Enligt arbetsmiljölagen är hot en arbetsmiljöfråga som ska polisanmälas och anmälan ska även göras till Arbetsmiljöverket.

Skydd vid hot

Bevakning

Personbevakning eller övervakning av bostaden görs av utbildad polis eller av godkänt bevakningsföretag. Beslut och planering sker i nära samråd polisen och den drabbade.

Trygghetsutrustning

Trygghetsutrustning finns hos polismyndigheten och kan efter behovsprövning delas ut till den drabbade. Även Bodens kommun kan, i sin roll som arbetsgivare, förse en anställd med trygghetsutrustning. Allvarlighetsgraden av hotet bedöms av polisen.

Säkerhet i bostaden

Varje bostad bör ha ett skalskydd som står emot vissa typer av angrepp. Beroende på hotsituationen kan kommunen, efter prövning och samråd med polisen, bistå med t ex skalskydd, inbrottsskyddade dörrar, kastskyddade glas och larm. Polisen kan hjälpa till med utbildning för att både höja säkerheten i bostaden och familjens medvetenhet.

Information och vägledning

Den som har blivit utsatt för hot/våld ska ha möjlighet att få samtalsstöd.

Anhöriga och arbetskamrater

En person som utsatts för hot behöver stöd från omgivningen. Det är därför viktigt att informera anhöriga och arbetskamrater så långt sekretessen medger. Om de känner till situationen kan de hjälpa till genom att vara vaksamma och uppmärksamma på omgivningen. När en hotsituation pågår under en längre tid ska information om utvecklingen lämnas till de inblandade kontinuerligt.

Kontaktperson

Vid en hotsituation bör en kontaktperson utses. Till den kan den drabbade vända sig. Det kan vara en chef, en arbetskamrat eller någon annan. Kontaktpersonen bör få en förteckning över den hotades olika vistelseadresser, anhörigas telefonnummer, e-postadresser, nycklar, bilregistreringsnummer, eventuella förundersökningsledare och åklagare.

Media

Förhållningssättet till media bör vid kriser generellt präglas av öppenhet och ärlighet. Kommunikationen med media bör alltid syfta till att stärka det allmänna förtroendet för den drabbade och den verksamhet som denne företräder.

Kontakterna med media bör förberedas noga och gärna diskuteras igenom med någon den drabbade har förtroende för. Man ska aldrig uttala sig om eller kommentera den egna säkerheten och vilka skyddsåtgärder som satts in utan att först ha förberett sig noga. Den hotade kan med fördel överlämna dessa frågor till någon som hen.

Lagar och förordningar

Det finns en rad lagar och förordningar som reglerar hot och hot om våld. Nedan presenteras några kortfattat.

Olaga hot (Brottsbalken kap 4)

Med olaga hot menas att någon hotar en person genom att lyfta vapen mot denne eller när någon hotar en annan med brottslig gärning. Handlingen ska vara ägnad att framkalla allvarlig fruktan för egen eller annans säkerhet för person eller egendom. Hotet ska antingen avse våld som inte framstår som helt lindrigt eller annan skada på en person eller egendom. Fall där det är uppenbart för den hotade att hotet inte är allvarligt menat omfattas dock inte.

Ofredande (Brottsbalken, kap 4)

För ofredande döms den som handgripligen antastar eller genom skottlossning, oljud eller annat hänsynslöst beteende stör någon annan. Det måste då ske uppsåtligen. Att störa någon genom vårdslöshet straffas inte.

Terroristlagen (Prop 2002/03:38)

Lagen innehåller bestämmelser för genomförande av EU:s rambeslut om terrorbrott. Av lagen framgår att terroristbrott föreligger där gärningen injagar fruktan hos befolkningen, tvingar någon att avstå från beslut eller att vidta åtgärd eller allvarligt störa politiska, ekonomiska och sociala strukturer. Terroristlagen kan med andra ord i vissa fall användas i samband med hot.

Kontaktförbud (Lagen om besöksförbud 1988:688)

Besöksförbud innebär att en person är förbjuden att besöka eller på annat sätt ta kontakt med eller följa efter en annan person. Restriktionerna kan utvidgas att även innebära att vara i närheten av den skyddades bostad,

arbetsplats eller på andra ställen där den skyddade brukar vistas.
Kontaktförbudet prövas av allmänna åklagaren.

Sekretessmarkering (Offentlighets- och sekretesslagen 2009:400 kap 22)
Om någon enskild anses lida skada av att identiteten röjs kan personliga förhållanden skyddas bland annat av folkbokföringsregister, skatteregister, körkortsregister och hos försäkringskassan. Sekretessmarkering aviseras till andra register för vilket det finns motsvarande bestämmelser om sekretess. Ansökan ställs till Skatteverket och då ska hotbilden styrkas genom t ex en polisanmälan. Den enskilde tar själv kontakt med bank, post, läkare, skola och olika organisationer.

Kvarskrivning

Vid flyttning kan en person som riskerar att bli utsatt för brott, förföljelse eller trakasserier, medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten. Lagen omfattar även medflyttande familj. Ansökan sker hos Skatteverket.

Fingerade personuppgifter

En folkbokförd person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet kan få medgivande om att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga. Den enskilde gör framställan till Rikspolisstyrelsen.

Nödvärn (Brottsbalken kap 24)

Den s.k. nödvärnsrätten innebär att var och en har rätt att försvara sig själv och sin egendom och då använda det våld som är nödvändigt. En person som hjälper den som angripits har samma rätt.

10 Exempel på checklista vid hot

Checklistan är bra att ha och fylla i när man utsätts för telefonhot

Datum _____ Tid _____ Plats _____

Lyssna noggrant. Var lugn och vänlig. Avbryt inte.

Försök ställa följande frågor:

1. När ska hotet genomföras? _____

2. Vad ska hända? _____

3. Var ska det hända? _____

4. Mot vem/vad riktas hotet? _____

5. Vilken typ av hot? _____

6. Varför kommer hotet? _____

7. Vad heter du, vad representerar du? _____

Verkar den som ringer känna till kommunens lokaler/personer? Ja _____ Nej _____

Hur lät hotet? _____

Personens identitet: Man _____ Kvinna _____ Pojke _____ Flicka _____

Personens röst: Högljudd _____ Sluddrig _____ Ljus _____ Mörk _____

Tystlåten _____ Mjuk _____

Personens tal: Snabbt _____ Långsamt _____ Välvärdat _____ Distinkt _____

Förvrängt _____ Svordomar _____ Stammande _____

Läspande _____ Övrigt? _____

Personens dialekt: Lokal _____ Utländsk brytning _____ Övrigt _____

Personens attityd: Lugn _____ Upphetsad _____ Annat _____

Bakgrundsljud: Oväsen från maskin _____ Gatutrafik _____

Musik _____ Röster _____ Annat _____

Andra iakttagelser och noteringar: _____

Åtgärder:

Kontakta polis tfn 114 14 eller SOS Alarm tfn 112

Kontakta närmaste chef, tfn _____

Kontakta det egna partiet, tfn _____

Kontakta säkerhetschefen tfn _____